

UO‘K:635.621:631.52:631.547:631.55

**QOVOQ NAV VA DURAGAYLAR TO‘PLAMINING O‘SISHI,
PALAK SHAKLLANISHI, MAHSULDORLIK KO‘RSATKICHLARI VA
HOSILDORLIGI**

T.E.Ostonaqulov,
q.x.f.d., QarshiDU professori,

X.S.Amirov,
q.x.f.f.d., QarshiDU dotsenti,

P.X.Chorshanbiyev,
TermizDTAU tayanch doktoranti,

A.A.Berdanov,
QXBIMMning Qoraqolpog‘iston Respublikasi agroxizmatlar markazi, tadqiqotchi

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17537624>

Annotasiya. Maqolada qovoq nav va duragaylari to‘plami Janubiy hudud – Surxondaryo viloyati sug‘oriladigan och tusli bo‘z tuproqlari sharoitida o‘sishi, rivojlanishi, mahsuldorlik ko‘rsatkichlari va hosildorligi bo‘yicha baholash natijalari keltirilgan. Olingan ma‘lumotlar asosida qovoqning Tikva jemchujnaya, Atlas, Japan 10gr, Noaniq1, Oshin kadi, Shirintoy, Stofuntovaya navlari eng yuqori hosildorlik bo‘yicha (36,7-58,8 t/ga) ajratildi.

Kalit so‘zlar: qovoq, nav, duragay, o‘sv davri, palak, ildiz vani, hosildorlik.

Аннотация. В статье изложены результаты оценки коллекции сортов и гибридов тыквы в условиях орошаемых светло-сероземных почв южного региона Сурхандарьинской области по росту, развитию, показатели продуктивности и урожайности. На основе полученных данных по урожайности (36-58 т/га) выделены сорта тыквы - Tikva jemchujnaya, Atlas, Japan 10gr, Ноаниқ1, Oshin kadi, Shirintoy, Stofuntovaya.

Ключевые слова: тыква, сорт, гибрид, вегетационный период, ботвы, масса корней, урожайность.

Abstract. The article presents the results of an evaluation of a collection of pumpkin varieties and hybrids under irrigated light gray-meadow soil conditions of the southern region of Surkhandarya Province, focusing on growth, development, productivity, and yield indicators. Based on the obtained data, with yields ranging from 36 to 58 t/ha, the following pumpkin varieties were identified as promising: Tikva Jemchujnaya, Atlas, Japan 10gr, Noaniq1, Oshin Kadi, Shirintoy and Stofuntovaya.

Keywords: pumpkin, variety, hybrid, vegetation period, vine, root mass, yield.

Kirish. Qovoq dorivor mahsulotlar ichida birinchi o‘ringa loyiq bo‘lib, uning mevasi tabobatda astma, kamqonlik, varikoz tomirlari, shamollashni, prostata bezlarini davolashda, urug‘i qaynatmasi, yog‘i gijja haydaydigan dori tariqasida ishlatiladi [5].

Har bir tuproq va iqlim sharoitida qovoq ekinidan barqaror ertagi yoki uzoq saqlanadigan mo‘l va sifatli hosil olish ko‘p jihatdan moslanuvchan navlarni tanlash, ularning urug‘ini ekisholdi tayyorlash, qulay ekish muddati, o‘g‘itlash, sug‘orish

usuli va rejimi kabi agroteknologik tadbirlarni ishlab chiqishga bog‘liq. Bu yo‘nalishda respublikamiz sharoitida tadqiqotlar yetarli darajada o‘tkazilmagan. Mamlakatimizda sug‘oriladigan och tusli bo‘z tuproqlari sharoitida qovoq turli navlar to‘plamini har tomonlama baholash, ulardan moslanuvchanlarini ajratib turli agroteknologik tadbirlarda o‘stirib, o‘simlik shakllanishi, hosil miqdori va sifati, tovar ko‘rsatkichlariga ta‘sirini aniqlash ilmiy va amaliy jihatdan dolzarb hisoblanadi. Tadqiqotning maqsadi - Respublikamizning janubiy hududi Surxondaryo viloyati sug‘oriladigan och tusli bo‘z tuproqlari sharoitida qovoq nav-duragaylarini har tomonlama baholab, istiqbolli, moslanuvchanlarini ajratishdan iborat.

Tadqiqotning materiallar va uslublari. Dala tajribalari Termiz tumanida joylashgan Surxondaryo ingichkatolali paxtachilik ilmiy tadqiqot institutining tajriba xo‘jaligi sug‘oriladigan och tusli bo‘z tuproqlari sharoitida o‘tkazildi. Tajriba o‘tkazilgan och tusli bo‘z tuproqlarda yer osti suvlari 1,5-2,5 metr chuqurlikda joylashgan. Tuproqni mexanik tarkibi o‘rta qumoq. Tajriba dalasi haydalma (0-30 sm) va haydav osti (31-50 sm) qatlamlarida gumus miqdori 0,895-0,700%, suvli so‘rim pH=7,7, tuproq hajm massasi 1,35-1,50 g/sm³, solishtirma massasi 2,5-2,6 g/sm³ ni, yalpi azot 0,084-0,069%, umumiy fosfor 0,140-0,114%, kaliy 2,10%, nitrat shaklidagi azot miqdori 18,5-12,5 mg/kg, ammoniy shaklidagi azot miqdori 3,04-1,5 mg/kg, harakatchan fosfor 27,8-13,95 mg/kg, almashinuvchi kaliy 199-165 mg/kg ni tashkil etdi.

Tadqiqot bo‘yicha qovoq ekinining 30 ta nav-duragaylar to‘plamini qayd etilgan sharoitda o‘sishi, rivojlanishi, tupning shakllanishi, mahsuldorligi va tovar hosildorligi bo‘yicha har tomonlama baholanib, istiqbolli moslanuvchanlari ajratildi. Ekish (280+70 sm):2x70 sm sxemada, 5-6 sm chuqurlikda amalga oshirildi. Delyanka maydoni 35 m², takrorlar soni 3 ta bo‘ldi. Dala tajribalarini o‘tkazish, ekish, ekinni parvarish qilish, hosilni yig‘ish, hisoblash va analizlar umumiy qabul qilingan uslub hamda tavsiyalar asosida olib borildi [1,2,3,4,7].

Natijalar va uni munozara. Qovoq nav va duragaylar to‘plami o‘simlikning o‘sishi, rivojlanishi, tupning shakllanishi va hosildorligi bo‘yicha sezilarli farqlangani aniqlandi. Olingan ma‘lumotlarga ko‘ra, o‘rganilgan qovoq nav va duragaylarining o‘sov davri davomiyligi 106 kundan 136 kungachani tashkil etdi. Nisbatan tezpishar (o‘sov davri 106 kun) – Pluto F₁, Japan 10 gr, Ferrari F₁, Waltham butternut, Pioneer, Noaniq1 nav-duragaylarda, eng kechpishar (136 kun) bo‘lib, Ispankaya 73 (st.), Ashkadi, Katta habba kadi, Stofuntovaya, Rossiyanika, Provanskaya navlari hisoblandi. Boshqa nav-duragaylarda esa o‘sov davri 111-131 kuni tashkil etdi. Palak poyasining uzunligi o‘rganilgan nav-duragaylarda 47 sm

(Xolva kadi) dan 453 sm. gacha (Oshin kadi) o‘zgardi. Eng uzun poyali o‘simliklar – Kichkintoy (385 sm), Vitaminnaya (308 sm), Oshin kadi (453 sm), Palov kadu 268 (269 sm), Tikva jemchujnaya (273 sm), Noaniq 4 (400 sm), Ashkadi (253 sm), navlari bo‘ldi. Palakdagi yon shoxlar soni nav-duragaylar bo‘yicha 3-14 donagacha bo‘ldi.

Barglanish – asosiy morfologik belgi bo‘lib, sinalgan nav-duragaylar to‘plamida 45 donadan 436 donagacha farqlanib, kuchli barglanish (400 donadan ziyod) Waltham butternut, Noaniq 1, Kichkintoy, Oshin kadi, Tikva atlasniy, Tikva jemchujnaya, Tikva gitara, Shirintoy, Noaniq 3, Noaniq 4, Ispanskaya 73, Ashkadi, Stofuntovaya, Rossiyanka navlarida qayd etildi. Tuproq 0-25 sm qatlamidagi bir tup palak ildiz massasi 10-65 grammni tashkil qildi va nisbatan baquvvat ildiz massasi (61-65 g) Vitaminnaya, Oshin kadi, Tikva atlasniy, Tikva gitara, Noaniq 4, Ispanskaya 73, Katta habba kadi, Stofuntovaya, Rossiyanka, Provanskaya navlarida aniqlandi. Tupning palak vazni 16-449 g ni tashkil etib, baquvvat palaklar (400 g va ziyod) Noaniq 1, Oshin kadi, Noaniq 2, Tikva atlasniy, Noaniq 3, Noaniq 4, Provanskaya navlarida kuzatildi.

Tupdagi mevalar soni 1,3-4,2 donani, mevalar vazni esa 3,0-7,2 kg ni tashkil etdi. Eng yuqori mahsuldorlik (4,1-7,2 kg/tupda) Tikva jemchujnaya, Atlas, Japan 10 gr, Waltham butternut, Noaniq 1, Vitaminnaya, Oshin kadi, Tikva atlasniy, Shirintoy, Katta habba kadi, Stofuntovaya navlarida kuzatildi. O‘rganilgan qovoq nav va duragaylari hosildorligi aniqlanganda, gektaridan 19,6 tonnadan (Xushtam) 58,8 tonnagacha (Tikva jemchujnaya) tashkil etdi. Eng yuqori hosildorlik (36,7-58,8 t/ga) Tikva jemchujnaya, Atlas, Japan 10 gr, Noaniq 1, Oshin kadi, Shirintoy, Stofuntovaya navlaridan olindi.

Xulosa. Respublikamiz janubiy Surxondaryo viloyati sug‘oriladigan och tusli bo‘z tuproqlari sharoitida o‘rganilgan qovoq nav va duragaylari o‘shishi, rivojlanishi, tupda ildiz, palak va barg shakllanishi, mahsuldorlik ko‘rsatkichlari bo‘yicha keskin farqlanib, eng yuqori hosildorlik (36,7-58,8 t/ga) Tikva jemchujnaya, Atlas, Japan 10gr, Noaniq 1, Oshin kadi, Shirintoy, Stofuntovaya navlarida qayd etildi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. B.J.Azimov, B.B.Azimov va boshqalar. Professor R.A.Nizomov umumiy tahriri ostida. Sabzavot, poliz va kartoshka ekinlarida tajribalar o‘tkazish uslubi. Uslubiy qo‘llanma. Toshkent. Baktria press. 2023.-B.264.
2. С.С.Литвинов. Методика полевого опыта в овощеводстве. Москва. ГНУ ВНИИО. 2011. -С.648.
3. O‘zbekiston Respublikasi hududida ekish uchun tavsiya etilgan qishloq xo‘jalik ekinlari Davlat reestri. Toshkent.2025.-B.98
4. T.E.Ostonaqulov. Seleksiya va urug‘chilik. - Toshkent. Istiqlol.2002 (2017).- B.272.
5. T.E.Ostonaqulov, V.I.Zuev, O.Q. Qodirxo‘jayev. Mevachilik va sabzavotchilik (Sabzavotchilik). Toshkent.2019.-B.520.